

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ecclesiastica Hymnodia Libri Tres

Secchi, Anacleto

Antverpiæ, 1634

Cap. XI. De defectibus in modulatione Ecclesiastica occurrentibus.

[urn:nbn:de:hbz:1-45942](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:1-45942)

CAPVT XI.

*De defectibus in modulatione Ecclesiastica
occurrentibus.*

*Cantus Ec-
clesiasticus
non repre-
hendendus.*

ABVSVS varij & multiplices in Ecclesiasticis modulationibus introducti causam præbuerunt multis querelis à viris sapientibus Deiq; zelum habentibus editis, non vt absolute vituperent musicos cantus in Ecclesia, quemadmodum hæretici aliqui oppugnant, tamquam illicitos, sed vt reprehendant quorundam abusus, qui, Dei timore seposito, miscere non verentur factis profana. Præcipuos itaque abusus expedit hoc loco commonere, vt caueantur.

*Cantus Ec-
clesiastici
abusus.*

Gravior abusus est, quando modulationes adhibentur potiùs theatricæ quàm Ecclesiasticæ, quæ nimirum magis ad choreas & tragædias, quàm ad pietatem & deuotionem, magisque ad scenas quàm ad domum Dei sunt aptæ, propter mollitiem affectuum quos repræsentât. De hisce mollibus modulationibus verum est, quòd sicut auditum ad se alliciunt, ita animum quemque leuiter & grauem emolliunt ac eneruant, cogitationes affectusque non tantùm vanos ac leues, sed turpes quandoque suscitando in animis audientium, quemadmodum & nouerunt & docuerunt etiam ipsi profani Auctores, iuxta illud Sulmonensis Poëtæ:

*Quid de
Remedio
amoris.*

*Eneruant animos citharæ cantusq; lyraque,
Et vox, & numeris brachia mota suis.*

*Cantus vis
circa animi
affectus.*

Tantam vim inesse musicis concentibus & ratio & experientia docet, ad animos mortalium alliciendos

ciendos & commouendos, vt affectus cantui omnino similes in homine suscitent. Si cantus vehemens & concitatus est, concitet animum, & ad bellica inflammet; si lætus, exhilaret atq; demulceat; si mollis, emolliat animum; si etiam feminus, non poterit non femineos reddere etiam viros seueros & graues. Hinc D. Hieronymus ad Furiam scribens, inter alia vtilia monita illud in primis exhibet, vt caueat à feminarum cantu, vocans illum cantum diaboli, & sirenarum mortiferum concentum. Id puto intelligendum, quando à feminis cantantur verba vana & cantica profana; non autem quando in choro cantantur ab istis Psalmi, vel aliæ sacræ grauesque modulationes, quemadmodum à deuotis Sactimonialibus vsurpantur tempore diuinorum Officiorum, ex antiqua laudabili consuetudine in Ecclesia Catholica vsu recepta. Nam modulationibus mollibus si aliquando adhibentur, profanari diuina Officia nemo negabit, non sine graui culpa tum musicorum, tum etiam musicos aduocantiũ, si scienter hi permittant vanas turpesque compositiones, siue cantu siue sonis, in Ecclesia adhiberi.

Declarat appositè ad hanc rem Cardinalis Caietanus, quot modis peccare contingat in vsu huiusmodi modulationum vanarum. Si adhibeantur, aut permittantur istæ vanæ modulationes in diuinis Officiis cum formali intentione eas adhibendi, culpa grauis committeretur, quæ dicitur peccatum superstitionis; quia istæ vanitates contrariæ sunt directè diuino cultui, cui debetur deuotio, at illæ prouocant saltem ad vanitatem, aliquando etiam ad malum. Deinde, quia huiusmodi cantores dici quodam modo possunt falsarij

D. Hieron.
Ep. ad Furiam.

Feminarum cantus vitandus.

Caiet. ad
2.2.q. 91.
art. 1.

Cantantes
profana di-
ci possunt
in falsarij.

in diuino cultu, dum miscent diuino cultui nomine Ecclesiæ expleto, quod minimè ab Ecclesia intenditur. quod tamquam grauem culpam Deus grauissimis pœnis vltus est. Adducit Caietanus vltionem illam tam seueram contra filios Aaron immissam, quando, erumpente igne ex Altari diuino, consumpti penitus sunt coram ipso Domino; quia ignem profanum & laicum adhibere nõ sunt veriti in adolendo thymiamate. Iis similes sunt qui cantant vana in diuinis Officijs; adhibent enim ignem alienum & profanum, nimirum carnis & mundi, in Sacrificio diuino, quod est maximũ nefas. Nam veluti ignis profanus flammæ turpis concupiscentiæ accendunt cantus profani, vel saltem accendere apti sunt in animis audientium.

Leuit. 10.

In cantantes profana vltio Dei.

Cantorum excusationes rejiciuntur.

Nec possunt excusari, qui dicunt, posse adhiberi vanas modulationes tantummodò ad consonantiam, quam vulgò dicunt aërem, amotis verbis profanis, conformata illa consonantia verbis diuinis. Nam etiam si ex genere suo hæc conformatio nullum possit esse peccatum, quia ex natura sua talis consonantia est indifferens ad significanda sacra & profana, & ad vtraque potest referri & applicari; nihilominus praxis ostendit, semper coniungi istiusmodi modulationibus aliquam circumstantiam aut effectum, quæ reddunt vitiatam actionem. Sæpè tales consonantiæ sunt prouocatiuæ ad malum, præsertim si ab aliquo intelligantur, & credantur à musicis adhibita ad hunc finem prouocandi audientes ad vanos & profanos affectus; hæc namque posita circumstantia, semper peccatum intercedet lethale, aut veniale, pro ratione prouocationis.

Alter

Alter defectus est ratione intentionis & finis ad quem diriguntur modulationes, si nimirum solius delectationis gratia quærantur, & adhibeantur, ut concursus & frequentia maior populorum ad Ecclesiam acquiratur. Magnus abusus est iste. Tunc non attenditur pietatis excitatio, & honor Dei, qui debet esse finis omnis cultus ab Ecclesia adhibiti, sed delectatio audientium; qui finis valdè contrarius est cultui diuino. Nam trahuntur laici ad Ecclesiã, non ut meliùs colant Deum, sed ut concentum audientes, temporis horas cum delectatione fallant, & eludant. Sicut isti laici culpam contrahunt iuxta delectationis quam intendunt qualitatem; ita similes efficiuntur illis Babyloniis, qui sibi, id est ad solam delectationem, non verò ad pietatis excitationem, cantari poscebant ab Israëlitis captiuis Hymnos Hebraicos: *Hymnum cantate nobis de Canticis Sion.* Psal. 136.

Vbi obseruat opportunè Lorinus, quòd non dixerint, *Cantate Deo, sed nobis*; in qua dictione consistit culpa digna reprehensione. Quod in illis reprehendimus, in nobis etiam aliquando reperitur, quod non sine animi dolore dico. Laici ad Tempa conueniunt magis allecti à musicis concentibus, quàm à desiderio laudandi & colendi Deum, vel audiendi eius laudes. Si vox aliqua concinna, aut sonus peregrinus maximæ suauitatis sit audiendus in aliquo Templo, magnus fit omnium ordinum concursus & occursum: si nulla adsit melodia, licet statio fiat, vel Sermo habeatur, vel grauis & pius adhibeatur cantus, pauci conueniunt. Non erit abs re nostra, antequam à citato nuper Psalmo discedamus, aliam addere obseruationem; nempe, quòd qui profanas ad-

hibent, aut etiam qui admittunt modulationes in Templo Dei, sunt longè dissimiles piis illis Hebræis, qui à prædictis Babyloniis requisiti, vt Cantica Domini ad ipsorum delectationem vsur-

Psal. 136.

parent, strenuè responderunt, *Quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?* nolentes Sacros Hymnos gentilibus profanis exhibere. Isti autem, vt carnalium aurium indulgeant voluntati & voluptati, verba sacra profanis modulationibus adulterata quærunt, & exhibent. Sicut auditorum animos non ad sacra verba, sed ad modulationis alliciunt suauitatē, ita in Domum

Bellarm. in Psalm. 136

Dei (ait tam verè quàm piè Cardinalis Bellarminus) canticum inferunt Babyloniæ. Grauiùs peccare contingit Ecclesiarum Rectores, qui ad hunc finem obsequendi laicorum genio modulationes adhibent opportunas; imò, quod magis deplorandum est, magno studio perquirunt excellentiores peritioresque musicos, nec pecuniæ parcunt, vt eos ex longinquis conducant regionibus.

Quot hisce temporibus reperiuntur Ecclesiarum Rectores, qui, modò videant Tempa frequentibus populis, maximè nobilibus primariisque vtriusque sexus personis, plena, se putant aliis diligentiores, intenti tantum modò ad conducendos peritiores suauioresque cantores; nihil autem attendentes, cuiusnam illi sint vitæ & morum conditionis, nec quas modulationes adhibere velint. Non sine causa exclamat in huiusmodi rem eruditissimus piissimusque Guilielmus Durantus his verbis: *Verum hodie, dolenter refero, in Ecclesijs musici, qui cantorum vice funguntur, hominum omnium dissolutissimi sunt, adeò vt adagium populo dederint: Musicè viuere, hoc est dissoluit & effeminat.*

Mores musicorum attendendi.

Guiliel. Dur. l. 3. de Rit. c. 21.

minatè. Non idcirco reprehenduntur pij musici, qui vita simul & voce Deum laudant, sed qui intemperatam traducunt vitam, quos non deberent conducere pij Rectores Ecclesiarum. Utinam non aliquando omitterentur meliores occupationes, cuiusmodi sunt prædicationes verbi Dei, ut explendis modulationibus totus ac liber relinquatur locus & spatium ad animum auditorum delectandum. Dessebat aliquando D. Augustinus se præsentem fuisse huius generis modulationibus, quæ potiùs animum delectarent quàm commouerent ad pietatem, & magno humilitatis sensu dicebat: *Cum mihi accidit, ut me amplius cantus, quàm res quæ cantatur, moueat, peccatè me peccare confiteor, & tamen mallem me non audire cantantem.* Qui hæc verba profert, idem ille est, qui asseruerat, se ex musicis Hymnodiis commotum aliàs esse ad compunctionem & fletum, ita ut non valeret continere lacrymas; nunc autem luget, quia se abstractum à Deo cognouerit & à pietate. Vnde, quæso, in Augustino hæc diuersitas effectuum? non quidem ex diuersitate audientis, qui idem erat non tantùm quoad substantiam, sed etiam quoad voluntatem erga Deum. Tota diuersitas oriebatur ex conditione cantus. Cantus graues & pij compunctionem lacrymasque ciebant, cantus verò molles & leues, solam delectationem respicientes, animum abstrahant à rebus cantatis.

Musicus cantus solam delectationem intendens. cauendus. D. Aug. l. 10. Conf. cap. 33.

Cantus grauis lacrymas prouocat.

Quia diximus nonnullos abuti musicis cantibus, non erit idcirco minùs laudandus musicus cantus in Dei Ecclesia, quamuis inde vel propria ipsorum cantantium aut aliorum, nempe auditorum, emergat ruina. Hic effectus nec Hymno-

Ephes. 5.

diæ, nec musicæ modulationi, nec Ecclesiæ intentioni est tribuendus, sed prauæ cantantium & psallentium conditioni. Appositè ad rem hanc proloquebatur D. Thomas dum illa verba Apostoli Pauli expenderet, *loquentes vobismetipsis in Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus, cantantes, &c.* dicens: *Si ex hoc aliquis commouetur ad dissolutionem, vel in gloriam inanem, hoc est contra intentionem Ecclesiæ.* quasi asserat, id esse adscribendum vitio cantantium, non rei cantatæ, nec menti Ecclesiæ cantum approbantis. Quare omnis affectus, siue bonus siue malus, ex cantu haustus ortum habet vt plurimum ex conditione cantoris. Si quis cantet ad sui ipsius aut aliorum delectationem, is procul dubiò & se ipsum & alios abstrahet ab vtili consideratione eorum quæ cantantur. Qui cantat ex deuotione res deuotas, is attentior erit verbis à se prolati, meliusque degustabit, ac degustare faciet spiritum in verbis decantatis latentem.

Cantores
vanos pu-
nit Deus.

Magnam sibi parant Dei iram, qui in Ecclesijs vsurpant modulationes profanas, & qui ad finem cantant profanum. Deus vlciscetur hanc grauem iniuriam sibi Domuiq; suæ illatam. Sibi quidem, quia nō colitur, sed spernitur à vilibus hominibus. Domui itē suæ, quæ domus orationis esse debet & deuotionis, non vanitatis, & leuitatis & profanitatis. Non relinquit Deus impunitos huiusmodi excessus & abusus, siue in hac siue in futura vita eos vindicans opportunè. Euentus duos hoc loco referam, quorum alter ad præsentē vitā, alter ad vtraique spectat. De quodam Monacho Cisterciensis familiæ scribunt Historiæ, quòd cum esset dono suauissimæ vocis ornatus, nec dignaretur

tur illam vsurpare quotidianis Hymnodiis, quia non Dei cultum, sed propriã quærebat gloriã; diebus tantùm solemnioribus statuerat cantare Responsorialia & Versiculos ob vanitatem. Deus declarare volens huic decepto Monacho, quòd non sibi, sed diabolo cantaret, hanc visionem ostendit alteri Monacho. Quadam solemnitate cùm Responsorium sibi deputatum cantaret maxima vocis lasciuia, putans se valdè placere audientibus, ecce dæmon apparuit in figura pueri nigri & terribilis, qui manibus plaudens, & miro modo cachinnãs dicebat: O, ô, ô, benè cantauit, optimè cantatum est! En ad quem dirigatur suauitas cantantium ob solam delectationem, nempe ad diabolum applaudentem.

Acerbior euentus accidit alteri Religioso Ordinis S. Benedicti, qui in monte Cassino degens vocis suæ suauitate valdè gloriabatur. Hic cùm in Sabbato maioris Hebdomadæ, Diaconi vices agens ad Cerei benedictionem, adeò lasciuiret sua voce, vt omnes traheret in admirationem, vix expleto præconio vltio diuina statim affuit; nam inde visibiliter ablatuſ est, sed à quo, & in quem locum fuerit translatus, nescitur. Ex conditione vitæ ipsius timetur, ait Scriptor, quòd raptus fuerit potiùs ad pœnam luendam elationis, quàm ad præmium deuotionis. Supponit tamquam rem notam toti Monasterio, quòd sicut fuerat musicus suauis & blandus, ita mores habuerit molles & irreligiosos, afferens ad confirmationem sui dicti sententiam diui Gregorij dicentis: *Cùm blanda vox queritur, vita sobria deseritur.* Caueant sibi cantores nimis profana amantes, si præsertim Religiosi sint. Caueantur abusus omnes,

Specul.
Exempl.
verbo
Cantus.

Cæsar. l. 4.
cap. 8.

Cantantis
vanipœna
seuera.

nes, tunc musica erit opportuna, & grata Deo, & piis personis.

*Musico-
rum condi-
tiones bona
qua.*

*Trident.
Sess. 22.*

Vtinam in Ecclesia Dei renouaretur praxis illius Decreti Aquisgranensis, quo describuntur optimorum musicorum conditiones, qui in Ecclesia Dei apti sint diuinas decantare laudes: *Tales ad cantandum & psallendum in Ecclesiis constituantur, quorum mens cum voce concordet, ut impleatur illud 1. Corinth. 14. Psallam spiritu, psallam & mente. Tales item eligantur, qui non superbe, sed humiliter & sapienter debitas omnino laudes persoluant, & suauitate lectionis ac melodia & doctos demulceant, & minus doctos erudiant; potiusque exoptent in lectione vel cantu populi adificationem, quam popularem vanissimam adulationem.* Hoc modo rectè procederent musicae modulationes, & Deus valdè illis delectaretur, & populi ad maiorem excitarentur deuotionem, & ab Ecclesiis arceretur omnis vanitas & leuitas, quæ graui Decreto nouissimè à Patribus Concilij Tridentini iubetur eliminanda, illis verbis ad Antistites directis: *Ab Ecclesiis verò musicas ear, ubi, sine organo sine cantu, lasciuum aut impurum aliquid miscetur, arceant.* Quod Decretum non tantùm intelligi debet circa Missæ Sacrificium, sed circa diuina quæcumque Officia, seu Hymnodiam, tam in Matutinis quàm in Vespertinis Horis; quia in omnibus militat eadem ratio allata à Patribus Concilij, nimirum, ut *Domus Dei verè Domus orationis esse videatur, ac dici possit.*

Non desunt hac ætate viri diuino æstuantes zelo, qui nullo patiuntur modo in Ecclesiis modulationes vanitatem leuitatemque redolentes. Ad quam rem testari nobis licet, quod nouimus accidisse

cidisse Neapoliono Comitolo Episcopo Perusino, viro miræ grauitatis, doctrinæ, probitatis & zeli. Hic superioribus annis, dum in humanis viueret, ad quorundam Regularium virorum Ecclesiam, vbi publicæ habebantur orationes, accedens, hilari fuit organorum sonantium modulatione exceptus. Dum positis genibus se ad orationem venerabilis vir compoluisset, aggressus est qui organa pulsabat festiuam quamdam harmoniam, putans fortè tum adstantibus delectationem, tum sibi met applausum se allaturum. At sanctus Episcopus, qui concentus cognouit theatricam qualitatem, vocans ad se Ecclesiæ Rectorem, opportuna vultus seueritate dixit: *Inuitastis me ad orationem, an ad choreas? silentium iudicite organo, aut concentus mutationem; Ecclesiam Dei non decent huiusmodi modulationes.* Noluit Apostolicus vir pati prosecutionem illius iam cæpti concentus, tum ne videretur sua præsentia approbare, quod cognoscebat loci & muneris sanctitatem dedecere; tum vt huius euentus notitia ceteris Ecclesiis suæ Diocæsis, tam subditis quàm exemptis, formam præberet grauitatis Ecclesiasticis concentibus debitæ, iuxta sacri Tridentini Concilij graua Decretâ.

Cauendum est, ne, harum modulationum occasione, integritas diuini violerur Officij; quem admodum eueniret, si, dum alternatim explentur diuina Officia, nimirum à choro Ecclesiasticorum ex vna parte, & à choro musicorum ex alia, pars aliqua diuini Officij vel voce non exprimeretur, vel in aliam compositionem mutaretur. Accidit non semel, quòd Versiculi Psalmorum, qui reddi deberent à choro musicorum,

non

Diuini integritas Officij quomodo violerur occasione musicorum.

non voce, sed vel organo solo, vel solis aliis instrumentis reddantur. Quo euentu, vt seruetur integritas, debent ij Versiculi per vnum vel duos de choro voce congrua, quæ ab omnibus exaudiri queat, pronuntiari; nam alioquin mediæ Psalmorum omitteretur. Contingit quandoque à musicis mutari Hymni cantum in aliam compositionem suauiore, ad arbitrium. Quo euentu, qui sunt in choro Ecclesiastici debent Hymnum ab Ecclesia præscriptum omnino supplere. A nonnullis denique omittuntur aliquando vnus vel plures Psalmi, ob eandem causam, scilicet inseruendi festiuioribus aliis aut instrumentorum aut vocum symphoniis. Hoc omnino repugnat formæ diuino Officio ab Ecclesia præstitæ, quam nefas est mutare, vt sumus mox dicturi.

CAPVT XII.

Dedeseñibus circa formam diuini Officij.

*Canonica-
rum præ-
cum digni-
tas, & san-
ctitas.*

FORMA diuinarum laudum, quam in Horis adhibemus Canonicis, tantæ est dignitatis ac sanctitatis, vt nefas sit illam aut mutare, aut minuere, aut quoquomodo violare. Dignitas & sanctitas huius facillè comprobatur ex omnibus illis Capitibus, quæ primo Libro descripta sunt, circa præstantiam & effectus harum laudum; quia nimirum à Spiritu sancto, qui Sponsus est Ecclesiæ, est dictata: quæ autem à Spiritu sancto sunt, alta sunt & sancta. Deinde, quia sublimia Religionis nostræ mysteria complectitur, vt sanctissime